

Ικανοποίηση σπουδαστών ΙΕΚ από τις σπουδές τους εν μέσω πανδημίας

Οικονόμου Ανδρέας

Αν. Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα της ΑΣΠΑΙΤΕ
aoikonomou@aspete.gr

Μαυροπούλου Ελένη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ
mavropoulo@frl.auth.gr

Περίληψη

Τα ΙΕΚ (Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης) αποτελούν μέρος της Τυπικής Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης. Η Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση στη χώρα μας βρίσκεται στο επίκεντρο των ημερών, καθώς για πρώτη φορά στην ιστορία των Πανελλαδικών εξετάσεων, οι υποψήφιοι μπορούν να συμπληρώσουν μηχανογραφικό δελτίο για να έχουν το δικαίωμα, με τον βαθμό τους, να εισαχθούν σε Δημόσια ΙΕΚ. Σκοπός αυτής της εκπαίδευσης είναι να παρέχει στους σπουδαστές επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ο ρόλος της κρίνεται σημαντικός, γιατί προσφέρει εναλλακτικές επαγγελματικές διεξόδους, ιδιαίτερα στα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Στην παρούσα έρευνα διερευνώνται μέσω ερωτηματολογίου οι απόψεις των σπουδαστών ΙΕΚ για την ποιότητα της εκπαίδευσης που τους παρέχουν με αναφορά και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία μετά την ανάγκη χρήσης της, λόγω της πανδημίας. Επίσης, συζητείται το θέμα της παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας των εκπαιδευτών που εργάζονται στα ΙΕΚ μετά τις αλλαγές που έγιναν με πρόσφατο νόμο που μείωσε τη σημασία της παιδαγωγικής επάρκειας των εκπαιδευτών.

Λέξεις κλειδιά: Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ΙΕΚ, παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Εισαγωγή

Τα έτη 2020 και 2021 αποτέλεσαν ορόσημο σε διάφορους τομείς σε παγκόσμιο επίπεδο όπως στον υγειονομικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό, αλλά και σε αυτόν την εκπαίδευσης λόγω της πανδημίας covid-19. Την ώρα που η Ελλάδα μετρά τις πληγές της από το πέρασμα της πανδημίας, η εκπαίδευση ήρθε αντιμέτωπη με μια πρωτόγνωρη πρόκληση, για την οποία ουδέποτε προετοιμάστηκαν τα μέλη της τεχνολογικά, ψυχολογικά, παιδαγωγικά και διδακτικά. Οι εκπαιδευτές κλήθηκαν να συνεχίσουν το έργο τους, αυτή τη φορά υιοθετώντας την εξ αποστάσεως εκπαίδευση –όσοι είχαν τις πρότερες δεξιότητες και γνώσεις– σύγχρονη, ασύγχρονη ή συνδυασμό των δύο.

Ακόμη πιο θολό είναι το τοπίο όσον αφορά τη Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπου οι κατευθυντήριες γραμμές ήταν «διάχυτες», αφού ήταν στη διακριτική ευχέρεια κάθε εκπαιδευτή το πώς «θα κινούταν» εξ αποστάσεως και για το πώς θα διεξήγαγε τα μαθήματά του. Και ενώ εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι προσπαθούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα που έφερε η πανδημία, το νέο νομοσχέδιο έρχεται να άρει την προϋπόθεση πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων.

Έναυσμα για την παρούσα εργασία αποτέλεσε η διαπίστωση πως όλα αυτά τα γεγονότα καθιστούσαν δύσκολο των έργον τόσο των εκπαιδευτών να διδάξουν όσο και των σπουδαστών να εκπαιδευτούν αποτελεσματικά. Διερευνήσαμε τη θέση της Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΜΕ) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, την τρέχουσα παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτών ΙΕΚ καθώς και την «αναγκαστική» εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εποχή του covid-19, και, τέλος, ζητήσαμε τις απόψεις σπουδαστών ΙΕΚ για τα θέματα αυτά διεξάγοντας εμπειρική έρευνα.

Ερευνητικό πλαίσιο

Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η διερεύνηση της ικανοποίησης των σπουδαστών και σπουδαστριών από τις προσφερόμενες σε αυτούς/αυτές υπηρεσίες από τους εκπαιδευτές και εκπαιδευτριές τους (στο εξής για λόγους οικονομίας θα αναφέρονται μόνο σπουδαστές και εκπαιδευτές) στο πλαίσιο της διδασκαλίας των μαθημάτων τους. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούσαν στον εκπαιδευτικό και συμβουλευτικό ρόλο, την προετοιμασία και τις τεχνολογικές δεξιότητες των εκπαιδευτών. Πιο συγκεκριμένα, αναζητούμε απαντήσεις στα ερωτήματα που αφορούν όλα τους εκπαιδευτές:

- Ποιος είναι ο παιδαγωγικός ρόλος τους;
- Ποιες είναι οι τεχνολογικές δεξιότητες τους;
- Ποιο το επίπεδο προετοιμασίας τους;
- Ποιος είναι ο συμβουλευτικός ρόλος τους;

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά θα μας βοηθήσουν να καταγράψουμε και να αξιολογήσουμε το προσφερόμενο έργο των εκπαιδευτών και να εμβαθύνουμε σε αυτό, μάλιστα σε μία χρονική περίοδο που συνέβησαν απότομες αλλαγές και κλήθηκαν να προσαρμοστούν σε νέες συνθήκες εργασίας, περνώντας βίαια από τη βιωμένη από την ίδρυση των ΙΕΚ κανονικότητα των δια ζώσης μαθημάτων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα

Στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα συναντάμε την έννοια της Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΜΕ) σε δομές που ακολουθούν μετά τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Στη ΜΕ συγκαταλέγεται η Εκπαίδευση που μπορεί να αποκτήσει ο κάτοχος πτυχίου ή διπλώματος της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΕΠΑΛ (Επαγγελματικό Λύκειο) παρακολουθώντας το «μάθημα» «Τάξη Μαθητείας», οι πάροχοι ΜΕ μη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οι πάροχοι μη τυπικής ΜΕ και κατάρτισης. Κύριος πάροχος της ΜΕ μη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι τα ΙΕΚ, τα οποία λειτουργούν στο πλαίσιο της τυπικής Εκπαίδευσης και οδηγούν σε αναγνωρισμένα πιστοποιητικά στη χώρα μετά από εξετάσεις που οργανώνει ο ΕΟΠΠΕΠ και είναι επιπέδου 5. Τέλος, ως πάροχοι μη τυπικής ΜΕ και κατάρτισης θεωρούνται τα ιδιωτικά Κολέγια, τα οποία απονέμουν πτυχία και πιστοποιητικά, τα οποία μπορεί να αναγνωριστούν ως επαγγελματικά ισοδύναμα με πτυχία που απονέμονται από τα Ελληνικά Πανεπιστήμια.

Σύμφωνα με τον Νόμο 4763/2020 (ΦΕΚ Α 254/2020, σ. 19) με τίτλο «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης», σκοπός του ΙΕΚ, δημόσιου και ιδιωτικού, είναι «...η παροχή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους της μη υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και σε κατόχους ισότιμων τίτλων...», επίσης προσφέρει «...εξασφάλιση στους καταρτιζόμενους αντίστοιχων προσόντων, με τη διδασκαλία επιστημονικών, τεχνικών, επαγγελματικών και πρακτικών γνώσεων και την καλλιέργεια ανάλογων δεξιοτήτων, ώστε να διευκολύνεται η επαγγελματική τους ένταξη και να διασφαλίζεται η προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας». Επίσης, «τα ΙΕΚ λειτουργούν ως ευέλικτα όργανα διαρκούς παροχής, αναπροσαρμογής και εκσυγχρονισμού των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού και αποστολή τους είναι η παροχή ουσιαστικών και τυπικών επαγγελματικών εφοδίων και προσόντων με σκοπό τη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζόμενων, ενισχύοντας παράλληλα την οικονομία της χώρας, με τη συμβολή τους στην αύξηση της παραγωγικότητας και την οικονομική μεγέθυνση».

Εκτός από τα ΙΕΚ που ανήκουν στο Υπουργείο Παιδείας, υπάρχουν και τα Θεματικά ή Πειραματικά ΙΕΚ που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά και από άλλα Υπουργεία αρμοδιότητας ΝΠΔΔ (Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου). Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ΙΕΚ του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), τα ΙΕΚ Τουρισμού και τα ΙΕΚ του Εθνικού Κέντρου άμεσης βοήθειας (ΕΚΑΒ) του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Σύμφωνα με τον Νόμο 4763/2020 (ΦΕΚ Α 254/2020), επιτρέπεται η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είτε δια ζώσης είτε εξ αποστάσεως, σύγχρονα ή/και ασύγχρονα,

και είναι δυνατόν στους Οδηγούς Κατάρτισης να περιλαμβάνεται η χρήση νέων τεχνολογιών, η αξιοποίηση ψηφιακού περιβάλλοντος, κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για εξ αποστάσεως μάθηση, αλλά και η κατανομή μεταξύ της διά ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης-κατάρτισης. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 50, αν πρόκειται για ειδικότητα η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί εξ ολοκλήρου ή/και μερικώς εξ αποστάσεως, τότε στους σπουδαστές απονέμεται Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης και τους δίνεται το δικαίωμα να συμμετάσχουν στις εξετάσεις πιστοποίησης του ΕΟΠΠΕΠ (Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού).

Οι σπουδαστές των ΙΕΚ μπορούν να κάνουν την πρακτική τους άσκηση σε φυσικά πρόσωπα, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, δημόσιες υπηρεσίες, ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού και επιχειρήσεις, τηρώντας πάντοτε τους όρους και τις προϋποθέσεις του ίδιου Νόμου, και με ευθύνη του ΙΕΚ στο οποίο σπουδάζουν. Το χρονικό διάστημα της πρακτικής άσκησης μπορεί να γίνει συνεχιζόμενα ή τμηματικά, αφού ολοκληρωθεί η επιτυχής ολοκλήρωση της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης του τετάρτου εξαμήνου, εκτός και αν προβλέπεται κάτι διαφορετικό στον Οδηγό Κατάρτισης της Ειδικότητας. Σε περίπτωση που σπουδαστής έχει συμπληρώσει εκατό είκοσι ημερομίσθια ή ημέρες ασφάλισης στην ειδικότητα στην οποία φοιτά, τότε απαλλάσσεται από την πρακτική άσκηση με σχετική αίτηση και υπεύθυνη δήλωση στο ΙΕΚ φοιτητής του, με απόφαση Διευθυντή. Η πρακτική άσκηση μπορεί να είναι αμειβόμενη ή επιδοτούμενη. Στην περίπτωση που ο σπουδαστής δεν είναι ασφαλισμένος, η έκδοση πιστοποιητικών υγείας για την πρακτική άσκηση γίνεται δωρεάν. Επίσης, καλύπτονται και δαπάνες σε περίπτωση ατυχήματος σε χώρους που χρησιμοποιούνται από τα δημόσια ΙΕΚ ή στους χώρους εργασίας.

Οι σπουδαστές στα δημόσια ΙΕΚ αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας μπορούν να πραγματοποιούν μέρος της θεωρητικής ή και της εργαστηριακής κατάρτισής τους σε πιστοποιημένους φορείς κατάρτισης αντίστοιχου επιπέδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο προγραμμάτων που αφορούν τον τομέα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Παιδαγωγική και Διδακτική Κατάρτιση των Εκπαιδευτών ΙΕΚ

Είναι γνωστό ότι όλοι όσοι διδάσκουν άλλους ανθρώπους, σε όλες τις βαθμίδες τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, εκτός από την καλή γνώση του γνωστικού αντικείμενου τους πρέπει να έχουν καταρτιστεί παιδαγωγικά, προκειμένου η διδασκαλία τους να έχει τα επιθυμητά μαθησιακά αποτελέσματα. Τα μεγάλα Πανεπιστήμια των περισσότερων χωρών της Ευρώπης και των ΗΠΑ, του Καναδά, της Αυστραλίας, αλλά και πολλών άλλων χωρών έχουν εδώ και δεκαετίες θεσμοθετήσει Κέντρα Διδασκαλίας και Μάθησης προκειμένου να προετοιμάζουν τους καθηγητές τους, αλλά και τους υποψηφίους διδάκτορες που επιφορτίζονται διδακτικό έργο, να το ασκούν αποτελεσματικά και αποδοτικά. Στη χώρα μας ενώ η Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική τα τελευταία μόνο χρόνια συζητιέται και γίνονται προσπάθειες εισαγωγής της στα Ελληνικά Πανεπιστήμια, τα πράγματα είναι καλύτερα ή μάλλον ήταν καλύτερα μέχρι πριν λίγο καιρό. Πράγματι, ο ΕΟΠΠΕΠ φρόντιζε να πιστοποιεί με σχετικές εξετάσεις την Παιδαγωγική Επάρκεια όσων ήθελαν να ασκήσουν το επάγγελμα του Εκπαιδευτή Ενηλίκων. Η πιστοποίηση αυτή ήταν απαραίτητο προσόν για τη διδασκαλία σε ΙΕΚ και ήταν ένα μέτρο προκειμένου να επιτευχθεί υψηλή ποιότητα προσφερόμενων σπουδών και ικανοποίηση στους φοιτητές από τη μαθησιακή εμπειρία τους. Αυτό ίσχυσε και για το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, δηλαδή η πιστοποίηση της Παιδαγωγικής Κατάρτισης των εκπαιδευτών από τον ΕΟΠΠΕΠ ήταν απαραίτητη για να βρίσκονται ψηλά στην κατάταξη και να επιλεγούν να διδάξουν. Η πρόνοια αυτή καταργήθηκε για τα επόμενα χρόνια που εφαρμόστηκε η Απόφαση με Αριθμό Κ1/104717, αριθμό Φύλλου 3393, Άρθρο 6, που περιέχει τον Κανονισμό Διαχείρισης του Μητρώου Εκπαιδευτών Επαγγελματικής Κατάρτισης των ΙΕΚ. Η επάρκεια ΕΟΠΠΕΠ δεν αποτελεί έκτοτε προϋπόθεση, αλλά ένα από τα μοριοδοτούμενα προσόντα και μάλιστα με μικρή συνεισφορά στην τελική αξιολόγηση. Έτσι,

ένα άτομο που δεν έχει παιδαγωγική επάρκεια, αλλά έχει άλλα «προσόντα», όπως η ανεργία, μπορεί να συγκεντρώσει υψηλή βαθμολογία και να προσληφθεί ως εκπαιδευτής.

Εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εποχή του Covid-19

Σύμφωνα με τον Keegan (1995), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατάρτιση προκύπτουν από τον τεχνολογικό διαχωρισμό εκπαιδευτή και σπουδαστή που απαλλάσσει τον σπουδαστή από την ανάγκη να ταξιδέψει σε ένα σταθερό μέρος, σε μια καθορισμένη ώρα, για να συναντήσει ένα σταθερό άτομο, προκειμένου να εκπαιδευτεί. Το γεγονός ότι σπουδαστής και εκπαιδευτής δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο, δεν σημαίνει πως δεν μπορούν να συντονιστούν στον χρόνο. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπήρχε μαζί με την παραδοσιακή εκπαίδευση. Μαθήματα δια αλληλογραφίας, δια τηλεφώνου και αργότερα ηλεκτρονική (e-learning) και φορητή μάθηση (m-learning). Στα σύγχρονα χρόνια, όταν λέμε εξ αποστάσεως εκπαίδευση εννοούμε είτε την ηλεκτρονική είτε τη φορητή μάθηση. Το πλεονέκτημα της ηλεκτρονικής μάθησης περιλαμβάνει ευελιξία και ευκολία για τον μαθητή, μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις ανάγκες του μαθητή, μεγαλύτερη ποικιλία στην εμπειρία του μαθητή με τη χρήση πολυμέσων και τη μη λεκτική παρουσίαση διδακτικού υλικού (Al-Arjimi, 2014). Και ενώ τις τελευταίες δύο δεκαετίες βλέπουμε εμφανή την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως εναλλακτική μορφή μάθησης και χρήση της στην άτυπη μάθηση, η πανδημία ήρθε να την παγιώσει και στην τυπική μάθηση. Ήδη το σχολικό έτος 2021-2022 έκανε έναρξη με καταλήψεις και επιβολή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εκ της Κυβερνήσεως στα σχολεία μέσω webex! Από αυτό κανείς κρίνει πως αυτό το είδος εκπαίδευσης ήρθε για να μείνει σε όλες τις βαθμίδες τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης.

Όσο αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τα ΙΕΚ, είναι άρρηκτη η σύνδεσή τους, καθώς είναι αυτός ο τρόπος υλοποίησης των μαθημάτων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Σύγχρονη εκπαίδευση, ασύγχρονη εκπαίδευση ή/και συνδυασμός των δύο ήταν ο τρόπος κατά τον οποίο πραγματοποιήθηκαν τα μαθήματα Πανελλαδικά, με το Teams, το Zoom, το Webex ή κάποια άλλη πλατφόρμα. Εν μέσω πανδημίας, και αφού ολοκληρώθηκε τουλάχιστον ένα εξάμηνο εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ακολούθησε η έρευνά μας.

Εμπειρική Έρευνα

Εργαλείο. Χρησιμοποιήσαμε ως βάση ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για διερεύνηση των ικανοποιήσεων φοιτητών από την παρεχόμενη σε αυτούς εκπαίδευση (Οικόνομου & Μενεξες, 2019). Η προσαρμογή του ερωτηματολογίου, τόσο σε σπουδαστές ΙΕΚ όσο και στις νέες συνθήκες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, μας οδήγησε σε ένα ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από 34 ερωτήσεις. Οι πρώτες 29 ερωτήσεις περιγράφουν ορισμένες πτυχές της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, του διδακτικού υλικού και των δραστηριοτήτων και των μεθόδων διδασκαλίας των ακαδημαϊκών καθηγητών τους απαντήθηκαν σε κλίμακα πέντε βαθμών (1 = καθόλου, 2 = πολύ λίγο, 3 = αρκετά 4 = πολύ, 5 = πάρα πολύ), την κλίμακα Likert. Οι επόμενες τρεις αφορούσαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους και την τρέχουσα σπουδαστική ιδιότητα του ερωτώμενου. Η 33η ερώτηση ζητούσε από τους απόφοιτους ερωτώμενους τη χρονολογία αποφοίτησής τους. Τέλος, στην 34η ερώτηση δόθηκε η δυνατότητα στους ερωτώμενους να εκφραστούν ελεύθερα 34, γράφοντας μια γενική εκτίμηση για τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που τους παρείχε το ΙΕΚ που σπούδασαν.

Δείγμα. Υποκείμενα της έρευνάς μας ήταν 248 σπουδαστές δημοσίων και ιδιωτικών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης που κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο από τα μέσα Φεβρουαρίου 2021 μέχρι τα μέσα Απριλίου 2021.

Διαδικασία. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε στους ερωτώμενους σπουδαστές και αποφοίτους το δεύτερο ακαδημαϊκό εξάμηνο του 2020-2021. Επιλέχτηκε η συγκεκριμένη χρονική στιγμή καθώς θέλαμε να διασφαλίσουμε το γεγονός πως όσοι ξεκινούσαν τις σπουδές τους αυτό το ακαδημαϊκό έτος θα προλάβαιναν να ολοκληρώσουν ένα εξάμηνο

σπουδών εξ αποστάσεως για να μπορούν να έχουν ολοκληρωμένη άποψη για τις υπηρεσίες που τους παρείχε το ΙΕΚ σε συνθήκες εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Στους συμμετέχοντες σπουδαστές δόθηκε προς απάντηση το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο με σκοπό να απαντήσουν με ειλικρίνεια στις σχετικές ερωτήσεις. Όλοι οι σπουδαστές ενημερώθηκαν για το ερευνητικό πλαίσιο του ερωτηματολογίου και τους δόθηκαν σαφείς οδηγίες.

Αποτελέσματα της Έρευνας

Από τα αποτελέσματα (Πίνακας 1) συμπεραίνουμε ότι οι σπουδαστές εκτίμησαν πως οι εκπαιδευτές τους είχαν καλή γνώση του περιεχομένου των μαθημάτων και ήταν συνεπείς κατά τη διάρκεια των μαθημάτων διδασκαλίας. Οι σπουδαστές βαθμολόγησαν καλώς τους εκπαιδευτές τους σε 11 από τα 29 κριτήρια ποιότητας, ενώ μέτρια σε 8 από τα 29.

Πιο συγκεκριμένα, θεωρούν πως είχαν καλή γνώση του περιεχομένου των μαθημάτων που δίδασκαν, ήταν συνεπείς στα μαθήματα (τήρηση ωρολογίου προγράμματος και ικανοποιητική προετοιμασία), αντιμετώπιζαν τους σπουδαστές τους με σεβασμό και αντικειμενικότητα, παρακολουθούσαν και απαντούσαν με σαφήνεια στις ερωτήσεις που έθεταν οι σπουδαστές στη διάρκεια των μαθημάτων, επέτρεπαν και ενθάρρυναν τη συμμετοχή των σπουδαστών στο μάθημα, χρησιμοποιούσαν υλικούς πόρους που διευκόλυναν τη μάθηση, προωθούσαν την ατομική εργασία, ενημέρωναν τους σπουδαστές για τις γνώσεις και τις δεξιότητες που ανέμεναν να αποκτήσουν, αλληλοεπιδρούσαν ικανοποιητικά με τους σπουδαστές, ήταν προσεγγίσιμοι, εφάρμοζαν το καθιερωμένο πρόγραμμα σπουδών, διευκόλυναν την αλληλεπίδραση, προσάρμοζαν το περιεχόμενο στις γνώσεις των σπουδαστών, είχαν άνεση με τις νέες τεχνολογίες και προέτρεπαν τους σπουδαστές στα σύγχρονα εξ αποστάσεως μαθήματα, συνέδεαν τη διδασκαλία με την αγορά εργασίας, ενθάρρυναν και κινητοποιούσαν τους σπουδαστές για μάθηση και κριτική σκέψη, παρείχαν επιστημονικές πληροφορίες, αρχική και τελική περίληψη. Συμπερασματικά, οι σπουδαστές εκτιμούν ότι οι εκπαιδευτές τους έκαναν τη δουλειά τους ως καλοί επαγγελματίες.

Παρά όλα αυτά, η ικανοποίηση των σπουδαστών είναι μέτρια όσον αφορά τον σχεδιασμό του μαθήματος με τρόπο που να προωθεί την απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων, την παρουσίαση των στόχων των μαθημάτων, τον συνδυασμό θεωρίας και πράξης, τον συσχετισμό του περιεχομένου μαθημάτων μεταξύ τους, αλλά και την προώθηση της ομαδικής εργασίας.

Τέλος, οι σπουδαστές κρίνουν τους εκπαιδευτές τους μέτρια καταρτισμένους για την υλοποίηση εξ αποστάσεων σύγχρονων μαθημάτων, αλλά και για την αποτελεσματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας.

Στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου, οι σπουδαστές κλήθηκαν να εκφραστούν ελεύθερα αποτυπώνοντας μια γενική εκτίμηση για τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που τους παρείχαν τα ΙΕΚ. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί πως οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες που τους παρείχε το ίδρυμα κυμαίνονται από ικανοποιητικές έως εξαιρετικές. Ένας μικρός αριθμός εξ αυτών βρίσκει τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες μέτριες ή καθόλου ικανοποιητικές. Οι υπηρεσίες των εκπαιδευτών απέσπασαν όλα τα θετικά σχόλια. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούν τους εκπαιδευτικούς χαρισματικούς και αξιόλογους ανθρώπους, γνώστες του αντικειμένου τους, άριστους επαγγελματίες τους οποίους διακρίνει η υπευθυνότητα, ο σεβασμός, η συνέπεια, η οργάνωση, η διαδραστικότητα και η προθυμία. Ωστόσο, μικρή μερίδα ερωτηθέντων βρίσκει τους εκπαιδευτικούς ανεπαρκώς καταρτισμένους και απρόθυμους να διδάξουν σύγχρονα εξ αποστάσεως. Επίσης, σημείωσαν την έλλειψη οργάνωσης, αλλά και την ανεπάρκεια εργαστηριακών μαθημάτων, με αποτέλεσμα την ελλιπή κατάρτισή τους.

Πίνακας 1. Οι ερωτήσεις της έρευνας και οι μέσοι όροι των απαντήσεων

Ερωτήσεις	Μ.Ο.
1. Αλληλεπιδρούσαν ικανοποιητικά με τους σπουδαστές/ σπουδάστριές τους.	3,66
2. Αντιμετώπιζαν τους σπουδαστές τους με σεβασμό και αντικειμενικότητα.	3,96
3. Διευκόλυναν την αλληλεπίδραση μεταξύ σπουδαστών και εκπαιδευτών.	3,59
4. Είχαν καλή γνώση του περιεχομένου των μαθημάτων που δίδασκαν.	4,03
5. Ενημέρωναν τους σπουδαστές για τις γνώσεις και δεξιότητες που ανέμεναν να αποκτήσουν.	3,69
6. Ενθάρρυναν το ενδιαφέρον των σπουδαστών και έδιναν κίνητρα για μάθηση.	3,47
7. Ενθάρρυναν την έρευνα και την κριτική σκέψη των σπουδαστών τους.	3,44
8. Επέτρεπαν και ενθάρρυναν τη συμμετοχή των σπουδαστών στο μάθημα.	3,75
9. Εφάρμοζαν τα κριτήρια αξιολόγησης των δραστηριοτήτων τους, όπως καθορίζονταν από το πρόγραμμα σπουδών.	3,60
10. Εφάρμοζαν το καθιερωμένο πρόγραμμα σπουδών με μια ορισμένη ευελιξία για μια καλύτερη δυναμική της τάξης.	3,61
11. Ήταν εύκολα προσεγγίσιμοι (δια ζώσης, με ηλεκτρονικά μηνύματα κ.λπ.).	3,63
12. Ήταν συνεπείς στα μαθήματα (τήρηση ωρολογίου προγράμματος και ικανοποιητική προετοιμασία)	4,00
13. Οργάνωναν δραστηριότητες που στόχευαν στην ενεργό συμμετοχή των σπουδαστών τους στο μάθημα.	3,42
14. Παρακολουθούσαν και απαντούσαν με σαφήνεια στις ερωτήσεις που έθεταν οι σπουδαστές στη διάρκεια των μαθημάτων τους.	3,90
15. Παρείχαν αρχική και τελική περίληψη (εισαγωγή και ανακεφαλαίωση) της διδασκαλίας τους στην τάξη.	3,44
16. Παρείχαν επιστημονικές πληροφορίες που στόχευαν στην καλύτερη και βαθύτερη κατανόηση των θεμάτων που δίδασκαν.	3,44
17. Παρείχαν σαφείς πληροφορίες σχετικά με τους στόχους των μαθημάτων τους, τα περιεχόμενα, τη βιβλιογραφία και τις μεθόδους αξιολόγησής τους.	3,43
18. Παρουσίαζαν τα περιεχόμενα του μαθήματος ακολουθώντας ένα σαφές και λογικό πλαίσιο, υπογραμμίζοντας τις σημαντικές κάθε φορά πτυχές.	3,50
19. Παρουσίαζαν το περιεχόμενο του αντικειμένου τους κατάλληλα προσαρμοσμένο στις γνώσεις των σπουδαστών τους.	3,56
20. Προωθούσαν την ατομική εργασία.	3,70
21. Προωθούσαν την ομαδική εργασία.	3,12
22. Συνέδεαν τις διδασκαλίες τους με την αγορά εργασίας.	3,48
23. Συσχέτιζαν το περιεχόμενο του αντικειμένου τους με αυτό άλλων μαθημάτων.	3,30
24. Σχεδίαζαν και συνδύαζαν το περιεχόμενο της θεωρίας που παρουσίαζαν στην τάξη με το περιεχόμενο του εργαστηρίου με τις ανάγκες των άλλων μαθημάτων.	3,39
25. Σχεδίαζαν το περιεχόμενο και ανέπτυσαν το μάθημα με τρόπο που να προωθεί την απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων.	3,48
26. Χρησιμοποιούσαν αποτελεσματικά τις ΤΠΕ.	3,42
27. Χρησιμοποιούσαν υλικούς πόρους που διευκόλυναν τη μάθηση.	3,70
28. Είχαν άνεση στη χρήση των νέων τεχνολογιών και προέτρεπαν τους σπουδαστές να συμμετέχουν στα εξ αποστάσεως σύγχρονα μαθήματα.	3,49
29. Ήταν σωστά καταρτισμένοι στην υλοποίηση εξ αποστάσεως μαθημάτων.	3,44

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν εμφανώς πως οι σπουδαστές ήταν ευχαριστημένοι από τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που τους παρείχε το εκάστοτε ΙΕΚ στο οποίο παρακολούθησαν τα μαθήματα. Το κομμάτι της δυσαρέσκειας, η οποία σημειώθηκε στις απαντήσεις τους, αφορούσαν την έλλειψη διοικητικής οργάνωσης του Ινστιτούτου, αλλά και την ανεπάρκεια εργαστηριακών μαθημάτων, με αποτέλεσμα την ελλιπή κατάρτισή τους ως προς την πρακτική διάσταση του αντικειμένου σποδών τους.

Συζήτηση

Η ικανοποίηση των σπουδαστών από τις υπηρεσίες των ΙΕΚ προκάλεσε το ενδιαφέρον ερευνητών και στο παρελθόν (Lee & Polidano, 2010; Misra, 2011; Ibrahim, Rahman & Yasin, 2012; Fieger, 2012; Oikonomou & Menexes, 2019; Anastasiadou, Fotiadis, Anastasiadis, Iakovidis, Fotiadou & Tiliakou, 2016; Anastasiadou, Fotiadou, & Anastasiadis, 2016; Weerasinghe & Fernando, 2017; Nurcahyo, Aji, Gabriel & Habiburrahman, 2018; Wang, Chen, Hu, & Lee, 2019; Krystalli, Mavropoulou & Arvanitis, 2021). Στην ανασκόπησή τους οι Weerasinghe και Fernando (2017), με σκοπό να καταστήσουν όλη τη διαθέσιμη επικοινωνιακή βιβλιογραφία σχετικά με την ικανοποίηση των μαθητών με ένα θεωρητικό και εμπειρικό υπόβαθρο, κατέγραψε από το 1983-2015 δεκατρία μοντέλα ικανοποίησης φοιτητών (Students' Satisfaction Models). Τα μοντέλα έχουν αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας διαφορετικές διαστάσεις και έχουν εφαρμοστεί σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές σε διαφορετικούς χρόνους. Ως αποτέλεσμα, οι ίδιες διαστάσεις έδειξαν αντιφατικές σχέσεις με την ικανοποίηση των μαθητών σε διαφορετικές καταστάσεις και διαφορετική διάσταση έδειξαν παρόμοιες συμπεριφορές με την ικανοποίηση των μαθητών σε όλο τον κόσμο.

Στην έρευνα του Ibrahim, Ab Rahman και Yasin (2012), η οποία μελετά πώς οι σπουδαστές αντιλαμβάνονται την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται στα δημόσια και ιδιωτικά Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης στη Μαλαισία και τη συνολική ικανοποίησή τους, τα αποτελέσματα έδειξαν πως το πρόβλημα ποιότητας υπηρεσιών οφείλεται σε στοιχεία μη κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Αξίζει επίσης να επισημάνουμε πως από τα ευρήματα της έρευνας φαίνεται οι σπουδαστές των δημοσίων Ινστιτούτων να είναι περισσότερο ικανοποιημένοι σε σχέση με των ιδιωτικών, κάτι το οποίο θα μπορούσε να οφείλεται στον τρόπο επιλογής των εκπαιδευτικών.

Οι Aji, Gabriel και Habiburrahman (2018), σε έρευνά τους, ανέλυσαν την ποιότητα της κατάρτισης στην Τεχνική Εκπαίδευση και την Επαγγελματική Κατάρτιση και εντόπισαν κενά σε όλα τα χαρακτηριστικά των υπηρεσιών που παρέχουν σε σχέση με το αναμενόμενο. Συμπέραναν ότι υπάρχουν έξι τομείς που πρέπει να βελτιωθούν: το εκπαιδευτικό περιβάλλον, οι εκπαιδευτικές υποδομές, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, η εφαρμοσιμότητα της παρεχόμενης γνώσης και οι υπηρεσίες υποστήριξης και διαχείρισης.

Σε μια άλλη μελέτη (Wang, Chen & Lee, 2019) διαπιστώθηκε ότι οι σπουδαστές ΙΕΚ βιώνουν μαθησιακή ικανοποίηση από την κατάρτιση των εκπαιδευτών τους, και, πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούν, τις διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσουν με τους σπουδαστές τους και την εξοικείωσή τους με τον κόσμο της εργασίας.

Δύο έρευνες της Anastasiadou και των συνεργατών της (2016) με υποκείμενα σπουδαστές ΙΕΚ εντόπισαν παράγοντες που επηρεάζουν τις σπουδές τους αρνητικά. Οι σπουδαστές εξέφρασαν απογοήτευση για τις υποδομές που δεν είναι ούτε σύγχρονες ούτε καλά συντηρημένες, ενώ για τους εκπαιδευτές τους είπαν ότι ανεπαρκείς επαγγελματίες.

Οι Lee και Polidano (2010) μελέτησαν τις αντιλήψεις των σπουδαστών για την ποιότητα των σπουδών τους, έξι μήνες μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους, και βρήκαν ότι οι επιλογές τους έγιναν στη βάση της μετέπειτα απασχόλησής τους και των αποδοχών τους.

Για τον Misra (2011) οι εκπαιδευτές των ΙΕΚ είναι το κλειδί για την επιτυχία καθώς αυτοί καλούνται να μεταδώσουν γνώσεις για τον συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο της εργασίας, αλλά διαπιστώνει ότι, δυστυχώς, δεν δόθηκε η επιθυμητή προσοχή σε αυτούς.

Οι απαντήσεις που έδωσαν οι σπουδαστές να μην αφορούν τη διδασκαλία, όχι όμως τη Μεταδευτεροβάθμια Παιδαγωγική. Είναι το οργανωτικό κομμάτι στο οποίο κυρίως επικεντρώνονται. Η διαπίστωση ότι δεν υπάρχουν περισσότεροι παράγοντες να ελέγξουμε, εξηγείται από το γεγονός πως οι εκπαιδευτές για τους οποίους ερωτήθηκαν οι σπουδαστές είναι πιστοποιημένοι εκπαιδευτές ενηλίκων από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και αυτό διασφαλίζεται από τον τρόπο κατάταξης και επιλογής τους. Σε αντίθεση, το ίδιο ερώτημα (Οικονομου & Menexes, 2019) που αφορά την Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική και τους πανεπιστημιακούς, έδειξε παράγοντες ευκρινείς, κάτι που δεν έχουμε στη Μεταδευτεροβάθμια Παιδαγωγική.

Επίσης, από την ανοιχτή ερώτηση διακρίνουμε πως οι απαιτήσεις των σπουδαστών δεν είναι ιδιαίτερα υψηλές και αυτό γιατί οι σπουδαστές μη έχοντας επενδύσει πολύ στην εκπαίδευση, δεν ανέπτυξαν αυστηρά κριτήρια. Σε αντίθεση με τους πιστοποιημένους εκπαιδευτές ΙΕΚ, οι καθηγητές των ελληνικών πανεπιστημίων βαθμολογούνται χαμηλά από την πλειοψηφία των φοιτητών τους σε όλες σχεδόν τις πτυχές της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής, υποδεικνύοντας την απουσία των παιδαγωγικών και διδακτικών τους ικανοτήτων (Οικονομου & Menexes, 2019), ικανότητες οι οποίες δεν είναι προαπαιτούμενες για τη διδασκαλία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Παρά την ικανοποίηση των σπουδαστών που απάντησαν, ο δρόμος μέχρι την αριστεία είναι πολύς.

Ο CEDEFOP (2019) ερευνήσε την ευαισθητοποίηση και τις απόψεις των πολιτών της ΕΕ για τα ΙΕΚ καθώς και τη δική τους προσωπική εμπειρία από τις σπουδές τους σε αυτά. Τα αποτελέσματα δείχνουν γενικά θετική αντίληψη των πολιτών για τα ΙΕΚ στα κράτη μέλη της ΕΕ, συμπέρασμα το οποίο σχετίζεται κυρίως με την ικανότητά τους να παρέχουν ευκαιρίες εργασίας, να προετοιμάζουν τους αποφοίτους για τον κόσμο της εργασίας και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εργοδοτών. Επίσης, τα ΙΕΚ ενισχύουν την οικονομία της χώρας τους μειώνοντας την ανεργία και αντιμετωπίζοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό. Όμως, συγκριτικά με τη γενική εκπαίδευση, η πλειονότητα των ερωτηθέντων τείνουν να συμφωνούν ότι η γενική εκπαίδευση έχει πιο θετική εικόνα από τα ΙΕΚ, τα οποία απευθύνονται σε μαθητές χαμηλότερης ακαδημαϊκής επίδοσης. Συμπερασματικά, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι είναι εξοικειωμένοι με την επαγγελματική εκπαίδευση και έχουν ακούσει για τα ΙΕΚ. Γενικά, θεωρείται μια εκπαίδευση που προετοιμάζει για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και σπάνια συνδέεται με την τριτοβάθμια εκπαίδευση παρά την εκτίμηση των μισών ότι είναι εύκολο στους απόφοιτους των ΙΕΚ να συνεχίσουν σε υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, όπως είναι το Πανεπιστήμιο.

Συμπεράσματα

Η μέτρηση της ικανοποίησης των σπουδαστών των ΙΕΚ προσφέρει εξαιρετική υπηρεσία σε αυτά, καθώς δίνει σε αυτά τη δυνατότητα να εντοπίσουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους και να προσδιορίσουν τους τομείς στους οποίους πρέπει να βελτιωθούν (Anastasiadou, Fotiadis et al., 2016). Αυτή η εργασία περιγράφει τα ευρήματα και την ανάλυση της μελέτης που περιλαμβάνει την αντίληψη των σπουδαστών για την ποιότητα των υπηρεσιών που τους παρέχονται από τους εκπαιδευτικούς στα ΙΕΚ. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας δείχνουν ότι το επίπεδο της ποιότητας των εκπαιδευτών κυμαίνεται από μέτριο έως και ικανοποιητικό. Δείχνουν, επίσης, ότι η ποιότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που παρέχουν οφείλεται στην καλή κατάρτιση των εκπαιδευτών τους, με δεδομένο ότι στην πλειονότητά τους κατέχουν πιστοποιητικό εκπαιδευτή ενηλίκων του ΕΟΠΠΕΠ. Υπάρχουν, παρ' όλα αυτά, περιθώρια βελτίωσης ώστε να επιτευχθεί η αριστεία. Για παράδειγμα, στη νέα εποχή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που επιβλήθηκε ως η αναγκαία λύση σε καταστάσεις εγκλεισμού, φάνηκε ότι οι εκπαιδευτές δεν ήταν όλοι έτοιμοι να ανταποκριθούν αποτελεσματικά. Οπότε, προκύπτει η αναγκαιότητα συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτών των ΙΕΚ σε θέματα τεχνολογικής υποστήριξης της διδασκαλίας και προσαρμογής της διδασκαλίας σε συνθήκες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαστάσεις της: ψυχολογικής, παιδαγωγικής, διδακτικής και συμβουλευτικής. Επομένως, η υποβάθμιση της πιστοποίησης των εκπαιδευτών από τον ΕΟΠΠΕΠ στη πρόσληψή τους από τα ΙΕΚ είναι πιθανότατα μια

λανθασμένη απόφαση. Ωστόσο αυτό είναι ένας ισχυρισμός που πρέπει να ελεγχθεί με μια μελλοντική έρευνα με το ίδιο εργαλείο, ώστε να μπορεί να γίνει η σύγκριση με τα ευρήματα της παρούσας. Η σύγκριση θα δείξει αν η κατάργηση της κατοχής πιστοποίησης εκπαιδευτή ενηλίκων ως προαπαιτούμενου για την πρόσληψη σε ΙΕΚ επηρεάζει αρνητικά τις παρεχόμενες εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Αναφορές

Al-Arimi, A. M. A. K. (2014). Distance learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 82-88. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.159>.

Anastasiadou, S. D., Fotiadou, X. G., & Anastasiadis, L. (2016). Estimation of Vocational Training School (IEK) students' contentment in relation to quality of their studies. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 2(6), 9-18.

Anastasiadou, S., Fotiadis, T., Anastasiadis, L., Iakovidis, G., Fotiadou, X., & Tiliakou, C. (2016). Estimate and Analysis of Vocational Training School (Iek) Students' Satisfaction Regarding the Quality of Studies Provided by These Schools. *Scientific Bulletin-Economic Sciences*, 15(2), 38-45.

CEDEFOP (2019). CEDEFOP European public opinion survey on vocational education and training. Luxembourg: Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2801/575587>

Ibrahim, M. Z., Ab Rahman, M. N., & Yasin, R. M. (2012). Assessing students' perceptions of service quality in technical educational and vocational training (TEVT) institution in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 56, 272-283.

Keegan, D. (1995). Distance education technology for the new millennium: compressed video teaching. ZIFF Papiere. Hagen, Germany: Institute for Research into Distance Education. (Eric Document Reproduction Service No. ED 389 931).

Krystalli, P., Mavropoulou, E., & Arvanitis, P. (2021). Students' Perceptions of Distance Language Learning in Vocational Training. *European Journal of Education*, 4(1), 18-28.

Lee, W. S., & Polidano, C. (2010). Measuring the quality of VET using the Student Outcomes Survey. National Centre for Vocational Education Research.

Misra, P. K. (2011). VET teachers in Europe: policies, practices and challenges. *Journal of Vocational Education & Training*, 63(1), 27-45.

Nurchahyo, R., Aji, F. R., Gabriel, D. S., & Habiburrahman, M. (2018, January). The effect of service quality on student's satisfaction at technical education and vocational training. In *Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management* (pp. 1091-1102).

Oikonomou, A., & Menexes, G. (2019). MIŠLJENJE DIPLOMACA GRČKIH UNIVERZITETA O PSIHOPEĐAGOŠKOJ I DIDAKTIČKOJ OSPOSOBLJENOSTI NJIHOVIH NASTAVNIKA. shorturl.at/jBJR4

Wang, S. L., Chen, H. P., Hu, S. L., & Lee, C. D. (2019). Analyzing student satisfaction in the technical and vocational education system through collaborative teaching. *Sustainability*, 11(18), 4856.

Weerasinghe, I. S., & Fernando, R. L. (2017). Students' satisfaction in higher education. *American journal of educational research*, 5(5), 533-539.